

Finna-konsortion toimintaperiaatteet

Versiohistoria

- 15.11.2017 Hyväksytty Finna-konsortioyhmässä
6.3.2018 Hyväksytty Kansalliskirjaston johtokunnassa

Finna-konsortion jäsenet ja Kansalliskirjasto noudattavat yhteistyössään näitä toimintaperiaatteita. Tarkemmin Finnan käyttöön, ylläpitoon ja kehittämiseen liittyvistä tehtävistä ja vastuista sovitaan konsortion jäsenen ja Kansalliskirjaston välisessä palvelusopimuksessa.

1. MÄÄRITELMÄT

Tässä periaateasiakirjassa:

- *Aineistolla* tarkoitetaan konsortion jäsenen hallinnoimaa tai omistamaa, digitaalisessa tai fyysisessä muodossa olevaa tietoaineistoa.
- *Finnan ohjelmistolla* tarkoitetaan Kansalliskirjaston kehittämää ja ylläpitämää, avoimeen lähdekoodiin perustuvaa ohjelmistoa, jolla toteutetaan tietotekniset ratkaisut.
- *Indeksillä* tarkoitetaan tietovarantoa, johon taustajärjestelmistä haravoitu metatieto tallennetaan.
- *Konsortiollla* (Finna-konsortio) tarkoitetaan yhteenliittymää, joka kehittää Finnaa ja edistää konsortion jäsenten aineistojen ja palvelujen saattamista Finnan kautta yleisön saataville.
- *Konsortion jäsenellä* tarkoitetaan niitä organisaatioita, joilla on voimassa oleva Finnaa koskeva palvelusopimus Kansalliskirjaston kanssa.
- *Konsortioyhmällä* tarkoitetaan konsortion jäsenten yhteistyöelintä, joka linjaa Finnan kehittämistä sekä suunnittelee ja seuraa sen toimintaa. Konsortioyhmässä on konsortion jäsenten lisäksi intressiryhmien edustajia. Konsortioyhmällä on säännöt, joissa määritetään tarkemmin sen tehtävät ja työskentelymenetelmät sekä ryhmän jäsenten valintamenettely.
- *Metatiedolla* tarkoitetaan tiedon kontekstia, sisältöä tai rakennetta, hallintaa ja käsittelyä kuvaavaa viitetietoa. Tätä metatietoa voidaan käyttää mm. aineiston hakuun, paikallistamiseen ja tunnistamiseen.
- *Normalisointisäännöllä* tarkoitetaan säännöstöä, jolla Finnan metatieto yhtenäistetään.
- *Näkymällä* tarkoitetaan yhden tai useamman konsortion jäsenen räätälöimää ja ylläpitämää käyttöliittymää, josta voi olla haettavissa yhden tai useamman jäsenen aineistoja ja johon voidaan liittää palveluita.
- *Palveluyksiköllä* tarkoitetaan Kansalliskirjaston toimintayksikköä (kirjastoverkkopalvelut), joka vastaa Finnasta.
- *Taustajärjestelmällä* tarkoitetaan arkistojen, kirjastojen ja museoiden kokoelmien hallintajärjestelmiä, joiden ylläpito ja kehittäminen on konsortion jäsenen omalla vastuulla.

2. KONSORTION JÄSENET

Seuraavat organisaatiot voivat liittyä konsortioon solmimalla palvelusopimuksen Kansalliskirjaston kanssa: opetus- ja kulttuuriministeriö sekä sen hallinnonalan virastot ja laitokset, yliopistot, ammattikorkeakoulut, yleiset kirjastot, Varastokirjasto, valtionapua saavat yksityiset arkistot, Musiikkiarkisto, Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, ammatillisesti hoidetut museot sekä muut opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä mukaan hyväksytyt organisaatiot. Sopimus voidaan solmia joko edellä mainitun toimijan tai sen omistajayhteisön (esim. kunta) kanssa. Ajantasaista listaa konsortion jäsenistä pidetään yllä Kansalliskirjaston ylläpitämällä verkkosivuilla.

3. FINNA-KONSORTION TAUSTA JA TARKOITUS

Finna-palvelu on luotu osana opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan Kansallinen digitaalinen kirjasto -hanketta vuosina 2008–2017. Hankkeen päättyessä Finnasta oli tullut pysyvä palvelu 230:lle organisaatiolle. Palvelua ylläpidetään ja kehitetään edelleen yhtenä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan yhteisistä palveluista ja osana avoimen tutkimustiedon ja digitaalisen kulttuuriperinnön toimintapolitiikkaa.

Konsortion tehtävänä on kehittää ja ohjata Finnan toimintaa ja näin parantaa arkistojen, kirjastojen ja museoiden aineistojen ja palveluiden saatavuutta. Konsortio kehittää palveluita käyttäjälähtöisesti sekä edistää toimialan kehitystä sektorirajat ylittävällä yhteistyöllä ja tiedon jakamisella. Tavoitteena on parantaa yleisen tiedonsaannin, oppimisen ja tutkimuksen edellytyksiä ja tuoda uusia mahdollisuuksia taiteelle, tieteelle ja muulle luovalle toiminnalle.

Finna on keskitetysti ylläpidetty verkkopalvelu, joka mahdollistaa pääsyn arkistojen, kirjastojen ja museoiden aineistoihin ja palveluihin. Finnasta käyttäjät voivat hakea tietoa sekä käyttää siihen liitettyjä digitaalisia palveluita. Finnassa jokaisella konsortion jäsenellä tai niiden yhteenliittymillä voi olla halutessaan oma näkymänsä. Konsortion jäsen hallinnoi, ylläpitää ja kehittää omaa näkymäänsä ja valitsee sen kautta saatavilla olevat aineistot ja niihin liitetyt palvelut.

Finnan tietotekniset ratkaisut toteutetaan avoimen lähdekoodin ohjelmistoihin perustuvalla ohjelmistolla, jonka kehittämisestä ja ylläpidosta Kansalliskirjasto vastaa. Palvelua suunnitellaan ja kehitetään yhteistyössä osallistuvien organisaatioiden kanssa. Avoimen lähdekoodin käyttö lisää konsortion jäsenten ja Kansalliskirjaston mahdollisuuksia kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön palvelun kehittämisessä.

4. KANSALLISKIRJASTON TEHTÄVÄT

Kansalliskirjaston palveluyksikkö tarjoaa Finnan käyttöön, ylläpitoon ja kehittämiseen liittyviä palveluita.

Kansalliskirjaston tehtävät määritellään tarkemmin sen ja konsortion jäsenen välisessä palvelusopimuksessa. Ne jakautuvat seuraaviin osa-alueisiin:

- konsortion toiminnan koordinointi ja sopimusten hallinnointi,
- Finnan ohjelmiston kehittäminen ja ylläpito,
- normalisointisääntöjen ja indeksien ylläpitoon liittyvät palvelut,
- Finnan käyttöön liittyvät palvelut,
- viestintä ja konsortion jäsenten välisen yhteistyön ja toimintaedellytysten edistäminen.

5. KONSORTION JÄSENEEN TEHTÄVÄT

Konsortion jäsenen tehtävät määritellään tarkemmin sen ja Kansalliskirjaston välisessä palvelusopimuksessa. Ne jakautuvat seuraaviin osa-alueisiin:

- rajapinnat ja palvelut pois lukien sellaiset rajapinnat ja palvelut, jotka ovat Kansalliskirjaston hallinnassa ja määräysvallassa,
- paikallisten näkymien toteuttaminen,
- aineistot,
- toimintatavat, ilmoitusvelvollisuudet,
- tietoturva.

6. SEKTOREITA KOORDINOIVIEN ORGANISAATIOIDEN ROOLI

Organisaatiot, joiden tehtävänä on kehittää omien sektoreidensa toimintaa, toimivat tässä roolissa myös Finna-konsortiossa. Tällaisia organisaatioita ovat mm. Kansallisarkisto, kirjastosektoreiden yhteistyöorganisaatiot (Suomen yliopistokirjastojen neuvosto, AMKIT-konsortio, Yleisten kirjastojen neuvosto ja Erikoiskirjastojen neuvosto) ja Museovirasto. Yksityisten arkistojen Finna-yhteistyötä koordinoi yksityisten arkistojen verkosto. Näiden organisaatioiden ja toimijoiden tehtävänä on koordinoida oman sektorinsa yhteistyötä ja edistää sen keskinäistä yhteentoimivuutta.

7. KONSORTION TOIMINNAN RAHOITUS

Finnan ohjelmiston kehittäminen, ylläpito ja tuki sekä Kansalliskirjaston tarjoamat Finnaan ja konsortioon liittyvät palvelut katetaan opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kuuluville organisaatioille opetus- ja kulttuuriministeriön Kansalliskirjastolle myöntämällä rahoituksella edellyttäen, että eduskunta myöntää tarvittavan rahoituksen.

Konsortion jäsen saa käyttöönsä sellaiset rajapinnat, jotka Kansalliskirjasto on hankkinut Finna-käyttöön.

Konsortion jäsen vastaa itse Finnan käyttöönoton ja ylläpidon paikallisista kustannuksista (esim. paikalliset rajapinnat, käyttöliittymien räätälöinti ja ylläpito).

8. FINNA-KONSORTION HALLINTO JA PÄÄTÖKSENTEKO

Konsortio on yhteenliittymä, joka kehittää Finnaa ja edistää konsortion jäsenten aineistojen ja palvelujen tuomista Finnan kautta saataville. Konsortion muodostavat Kansalliskirjasto ja ne organisaatiot, joilla on Finnaa koskeva palvelusopimus Kansalliskirjaston kanssa. Konsortion tehtävänä on taata konsortion jäsenten vaikutusmahdollisuudet Finnan kehittämisessä.

Konsortion ohjaavana elimenä toimii **konsortior ryhmä**, jonka tehtävinä ovat Finnan kehittämistä koskevien linjausten tekeminen, toiminnan suunnittelu ja seuranta. Konsortior yhmän tehtävät määritellään tarkemmin konsortior yhmän säännöissä.

Kansalliskirjasto vastaa konsortion toiminnan koordinoinnista sekä palvelusopimuksessa vastuulleen osoitettujen asioiden käytännön toteutuksesta ja resursoinnista.

Konsortior yhmässä ovat edustettuina arkisto-, kirjasto- ja museosektorit, Kansalliskirjasto, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä palvelun käyttäjiä tai yhteistyökumppaneita edustavia intressitahoja. Kansalliskirjaston johtokunta asettaa konsortior yhmän.

Konsortion jäsen voi tehdä aloitteita konsortior yhmän käsiteltäväksi.

9. TYÖSKENTELELYMUODOT

Kansalliskirjasto koordinoi Finnan kehittämisen, käytön ja ylläpidon edellyttämää käytännön yhteistyötä ja laatii työlle kulloinkin tarkoituksenmukaisimmat muodot ja käytännöt. Työskentelymuotoja ovat mm. määräaikaisten asiantuntijaryhmät, kertaluonteiset työpajat sekä koulutus- ja muut tilaisuudet. Näiden tuloksista raportoidaan konsortior yhmälle.

Konsortior yhmä voi nimetä toiminnan kehittämistä varten asiantuntijaryhmiä, joihin konsortion jäsenet ja intressitahojen edustajat voivat osallistua. Kansalliskirjasto koordinoi ryhmien toimintaa.

10. KONSORTION VOIMASSAOLO

Konsortio on voimassa toistaiseksi. Konsortion jäsenyys on sidottu voimassaolevaan Finnan palvelusopimukseen Kansalliskirjaston kanssa.

11. TOIMINTAPERIAATTEIDEN UUDISTAMINEN

Toimintaperiaatteita uudistetaan tarpeen mukaan. Konsortion jäsenet voivat tehdä esityksiä toimintaperiaatteiden uudistamisesta konsortiorryhmälle.

Kansalliskirjaston johtokunta vahvistaa uudistetut toimintaperiaatteet konsortiorryhmän käsittelyn jälkeen.

12. LIITTEET

- Liite 1. Finnan palvelusopimus, saatavilla
<https://www.kiwi.fi/display/Finna/Sopimukset>
- Liite 2. Konsortiorryhmän säännöt, saatavilla
<https://www.kiwi.fi/pages/viewpage.action?pageId=51841279>